

УДК 616.8-053.2:614.2

І.Д.Шкробанець¹, Ю.М.Нечитайло¹, О.В.Макарова²ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ РІВНЯ ФАХОВИХ ЗНАНЬ
У ЛІКАРІВ ПЕДІАТРИЧНОГО ПРОФІЛЮ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ¹Кафедра пропедевтики дитячих хвороб (зав. – проф.Ю.М.Нечитайло),²кафедра догляду за хворими та вищої медсестринської освіти (зав. – д.мед.н. І.А.Плеш)

Буковинського державного медичного університету, м. Чернівці

Резюме. У статті наведено результати опитування 92 лікарів-педіатрів обласних, міських і районних лікувальних установ Чернівецької області. Проаналізовано джерела інформаційного оновлення фахових знань. За проведеними дослідженнями можна дійти висновку про

недостатнє використання сучасних інформаційних можливостей.

Ключові слова: лікарі, соціологічне опитування, медична інформація.

Вступ. Наукове обґрунтування, планування та здійснення структурних перетворень у системі охорони здоров'я повинні враховувати думки всіх зацікавлених сторін. З одного боку – це пацієнти, з іншого – медичні працівники [2, 3, 5]. Лікарі, серед останніх, є головною силою здатною суттєво підвищити ефективність роботи галузі та досягти найкращих клінічних результатів за умови постійного професійного розвитку [6, 7]. Поняття професійного розвитку є ширшим, ніж просто професійне навчання, і такий розвиток повинен тривати впродовж усього періоду професійної діяльності лікаря, передбачати самовдосконалення спеціаліста на основі постійного оновлення фахових знань та за умови сучасного інформаційного забезпечення [1]. Необхідність інноваційних технологій медичної освіти продиктована винятково збільшенням обсягів медичних знань та значною вартістю навчання з відривом від роботи [4]. У зв'язку з інформаційною глобалізацією значно розширилися можливості фахівця отримувати практично будь-яку інформацію, триває процес інформаційної децентралізації освіти [1].

Водночас практика соціологічних опитувань рідко торкається оцінки інформаційного забезпечення та професійного вдосконалення лікарів, переважно вона стосується якості надання медичної допомоги або присвячена вузьким медичним питанням [5, 7-10]. В Україні соціологічні дослідження в цій сфері майже відсутні. Існуючий підхід до соціології медицини найчастіше зводиться до того, що загальні базові категорії наповнюються тим або іншим медико-соціальним змістом, з якого формулюються поверхневі політичні або економічні висновки.

Мета дослідження. Визначити, на основі анкетування, особливості інформаційного забезпечення та можливості професійного удосконалення у повсякденній діяльності лікарів педіатричного профілю Чернівецької області.

Матеріал і методи. Для досягнення поставленої мети проведено анкетування лікарів-педіатрів та дитячих неврологів Чернівецької області. Опитано 92 лікарі міста та області за спеціально розробленою анкетой з використанням шкальних відповідей. Використано описативний дизайн дослідження, усі отримані дані

формалізували та вводили в розроблену автоматизовану базу даних. Статистичну обробку результатів проводили за стандартними методами варіаційної статистики та кореляційного аналізу із використанням пакета комп'ютерних програм Statistica 6.0 for Windows та QuattroPro 12.0 for Windows. Вірогідність різниці оцінювали за критерієм Стюдента при рівні $p < 0,05$.

Результати дослідження та їх обговорення.

За стажем роботи опитані лікарі представлені наступним чином – до 5 років – 8,7 %, від 5 до 10 років – 17,4 %, від 10 до 20 років – 27,2 % і зі стажем більше 20 років 46,7 %. Основну кількість опитаних склали лікарі педіатричних установ міста – 68,5 і 31,5 % працюють у сільській місцевості. За фахом переважали лікарі-педіатри загального профілю (81,5 %) та неонатологи (6,5 %). За рівнем лікарської кваліфікації найбільше було лікарів першої категорії (рис.).

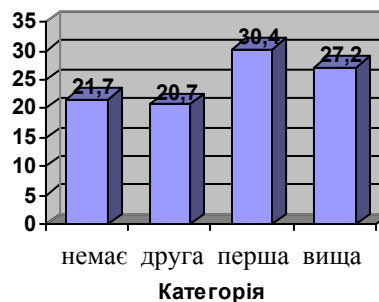

Рис. Розподіл опитаних лікарів за лікарськими категоріями

Мобільними телефонами користуються 96,0 % лікарів-педіатрів. У професійній діяльності вони консультуються по робочому телефону із колегами – 58,7 % лікарів, мобільними телефонами – 71,7 %, домашніми в позаробочий час – 33,7 %. Телефон став також засобом комунікації із пацієнтами у 36,0% лікарів. Водночас спілкування електронною поштою практикують тільки 3,2 % лікарів.

Консультуються з колегами іншого фаху 96,7 % лікарів, 79,4 % – мають можливість спілкуватися із викладачами профільних кафедр медичного університету. Доступ до Інтернету ма-

Таблиця

Важливість інформаційних джерел для лікарів залежно від фахової кваліфікації (рейтингове місце)

Джерело інформації	Лікарська категорія				Всього
	немає	друга	перша	вища	
Медичні підручники	1	3	10	4	6
Медичні журнали	3	6	8	3	4
Медичні газети	8	11	9	10	10
Накази МОЗ України	2	5	3	1	1
Протоколи діагностики і лікування МОЗ України	6	4	1	6	3
Науково-практичні конференції медуніверситету	10	2	6	7	7
Передатестаційні цикли (ПАЦ)	4	1	2	5	2
Тематичні удосконалення	5	7	4	2	5
Лікарняні конференції	9	8	7	9	9
Переривчасті курси	7	10	5	8	8
Зустрічі з представниками фармакологічних фірм	11	9	11	11	11
Реклама на телебаченні і радіо	12	12	12	12	12

ють 37,0 % лікарів, 55,4 % – мають можливість користуватися бібліотекою. У своїй діяльності 51,1 % лікарів постійно користуються довідковою літературою на робочому місці, а 22,8 % не мають достатньої кількості медичної та довідкової інформації і не користуються нею в роботі. При цьому, чим нижча кваліфікація, тим менше лікар цікавиться довідковою інформацією – 35,0 % лікарів без категорії практично не користуються нею, у той час як серед лікарів з першою категорією тільки 14,0 %. 26,1 % лікарів не отримують медичних журналів та газет.

Серед джерел інформації склалася певна ієрархія (табл.). Для практичних лікарів найбільшу роль відіграють накази МОЗ України, 50,0 % опитаних поставили їх на перше рейтингове місце. Не втратили своєї актуальності і передатестаційні цикли (2-е місце, 44,6 % підтримки) та курси тематичних удосконалень (5-е місце, 40,2 %). Водночас реклама в засобах масової інформації своєю цільовою аудиторією має широкі верстви споживачів – лікарі практично не звертають на неї уваги.

Досить високий рівень оцінки ПАЦ мабуть, перш за все пов'язаний із обов'язковим та формальним характером цього виду лікарського удосконалення. Його значимість знижується із зростанням кваліфікації лікаря з 1 до 5 рейтингових місць. Поряд з тим 87,0 % опитаних вказали на необхідність ПАЦ та назвали найбільш оптимальну тривалість цього циклу – три тижні.

Електронними реєстрами користуються лікарі тільки однієї медичної установи. Жоден педіатр, у тому числі і займаючий адміністративну посаду, не користується кохановськими чи ін-

шими комп'ютерними базами даних „доказової медицини”. Таким чином, сучасні інформаційні технології починають функціонувати й у лікарів Чернівецької області, але вони носять спонтанний характер, і практично не впливають на прийняття управлінських рішень, підвищення доказовості методів діагностики чи лікування.

Наші дані не збігаються, за окремими показниками, із результатами, отриманими В.М.Богомазом [1], який свідчить, що основним джерелом інформації для респондентів у його дослідженні були медичні видання. Поряд з тим, ми отримали вищі показники в частоті користування бібліотекою (55,4 % проти 32,8 %) та ідентичну частоту користування ресурсами мережі Інтернет (37,0 % проти 40,1 %).

Ключовими проблемами системи охорони здоров'я педіатри вважають недостатнє фінансування галузі та низький рівень технічного оснащення, високу вартість ліків, за відсутності системи забезпечення ними. Отримана інформація про процеси, що відбуваються в медичних закладах, про вплив різних форм інформаційної та освітньої активності може бути використана для розробки адекватних управлінських рішень.

Висновки

1. Інформаційне забезпечення лікарів-педіатрів Чернівецької області матеріалами „доказової медицини” є недостатнім і потребує удосконалення.

2. Лікарі-педіатри в професійній діяльності широко користуються сучасними комунікаційними засобами.

3. Пріоритетними серед фахових джерел інформації у лікарів є офіційні накази та протоколи МОЗ України.

4. Передатестаційні цикли та тематичні удосконалення зберігають свою актуальність і є популярною в лікарів формою підвищення кваліфікації.

Перспективи подальших досліджень. Аналіз зв'язків між кваліфікацією лікаря та його інформаційним забезпеченням, окреслення кола проблем на сучасному етапі, що потребують вирішення на рівні прийняття управлінських рішень.

Література

1. Богомаз В.М. Опитування лікарів про чинники постійного професійного розвитку в умовах клінічної практики / В.М.Богомаз // Укр. мед. часопис. – 2007. – № 2. – С. 138-144.
2. Карамішев Д.В. Аналіз ставлення громадян (пацієнтів медичних закладів) до перетворень у системі охорони здоров'я в умовах інформаційної невизначеності / Д.В.Карамішев // Укр. мед. часопис. – 2007. – № 2. – С. 131-137.
3. Подоляка В.Л. Отношение врачей крупного промышленного города, работающих в стационарных учреждениях, к повышению качества и эффективности медицинской помощи (по данным медико-социологического исследования) / В.Л.Подоляка, Г.А.Слабкий // Укр. мед. часопис. – 2003. – № 6. – С. 110-112.
4. Свінціцький А.С. Постійний професійний розвиток лікарів в умовах клінічної практики / А.С.Свінціцький, В.М.Богомаз // Гал. лікар. вісник. – 2006. – № 3. – С. 89-93.
5. Cohen-Mansfield J. Physicians' perceptions of care in the nursing home and of strategies for improvement in a survey on treatment of behavior problems / J.Cohen-Mansfield, B.Jensen // J. Am. Med. Dir. Assoc. – 2008. – Vol. 9, № 9. – P. 633-640.
6. Forsetlund L. Randomised controlled trial of a theoretically grounded tailored intervention to diffuse evidence-based public health practice / L.Forsetlund, P.Bradley // BMC Medical Education. – 2003. – № 3. – P. 2-4.
7. Jao C.S. Assessing Physician Comprehension of and Attitudes toward Problem List Documentation / C.S.Jao, D.B.Hie, W.L.Galanter // AMIA Annu. Symp. Proc. – 2008. – № 6 – P. 990-996.
8. Joffe A.R. Survey of pediatricians' opinions on donation after cardiac death: are the donors dead? / A.R.Joffe, N.R.Anton, A.R.deCaen // Pediatrics. – 2008. – № 5. – P. 967-974.
9. Khan S. Physicians' Opinions About Responsibility for Patient Out-of-Pocket Costs and Formulary Prescribing in Two Midwestern States / S.Khan, R.Sylvester, D.Scot // J. Manag. Care Pharm. – 2008. – № 8. – P. 780-789.
10. Kohn D. What is important to paediatric practitioners regarding their working relationships with a university hospital? / D.Kohn, J.Würz, E.Brähler [et al.] // Z. Evid. Fortbild. Qual. Gesundheitswes. – 2008. – № 5. – P. 307-312.

ОСОБЕННОСТИ ИНФОРМАЦИОННОЙ ПОДДЕРЖКИ УРОВНЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЗНАНИЙ У ВРАЧЕЙ ПЕДИАТРИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ ЧЕРНОВИЦКОЙ ОБЛАСТИ

И.Д.Шкробанец, Ю.Н.Нечитайло, Е.В.Макарова

Резюме. В статье представлены результаты опроса 92 врачей-педиатров областных, городских и районных лечебных учреждений Черновицкой области. Проанализированы источники информационного обновления профессиональных знаний. За проведенными исследованиями можно сделать вывод о недостаточном использовании современных информационных возможностей.

Ключевые слова: врачи, социологический опрос, медицинская информация.

SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE INFORMATION SUPPORT OF THE LEVEL OF PROFESSIONAL KNOWLEDGE IN DOCTORS OF THE PEDIATRIC PROFILE IN THE CHERNIVTSI REGION

I.D.Shkrobanets, Yu.M.Nechytaylo, O.V.Makarova

Abstract. The paper presents the results of questioning 92 pediatricians of regional, municipal and district patient care institutions in the Chernivtsi region. The sources of on information updating of professional knowledges have been analyzed. As a result of the studies carried out by the authors? One may arrive at a conclusion of an insufficient use of modern information potentialities.

Key words: physicians, interviewing, medical information.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Рецензент – д.мед.н. В.Л.Таралло

Buk. Med. Herald. – 2009. – Vol.13, №3.–P.134-136

Надійшла до редакції 14.04.2009 року